

LAUSUNTO LVM/1996/13/2015

Lausunto luonnoksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi massadatan liiketoiminnan edistämisestä

Rovio kannattaa lämpimästi digitaalisen liiketoiminnan lainsaädäntöympäristön selkiyttämistä. Luonnoksessa ei aivan konkreettisesti selvitetä, mikä on tänään massadatan liiketoiminnan kehittymisen tiellä oleva este ja miten se poistetaan.

Lausuntopyynnön sisällöstä ja Rovio kokemuksiin perustuen määrittelimme kaksi asia-aluetta, jotka aiheuttavat epätilaisuutta tulevaisuuden liiketoimia suunniteltaessa ja yhteistyökumppaneiden kanssa keskustellessa:

1. Datamäärittelmä ja omistajuus

2. Suojataanko innovaatioita vai investointeja

1. Lausuntopyynnössä ei määritellä, mitä sanalla "data" tarkalleen tarkoitetaan. Asiasyhydestä voi päätellä, tarkoitetaan kulloinkin henkilöitä ("personal data") vai ns rittävästi anonymisoitua massadataa.

Tieto on joko henkilöitä tai ei ole. Mikäli kerättävä, tallennettava, analysoituva, jaettava tai hyödynnettävä data on missään prosessin vaiheessa henkilöitä, sovelletaan siihen siltä osin luonnollisesti ensisijaisesti tietosuojalainsäädäntöä, tulevaisuudessa uutta EU:n tietosuoja-asetusta.

Big Data ei voi olla henkilöitä eli personal dataa, koska kukaan muu kuin henkilö itse ei omista henkilöitä. Ollisi kestävämpiä esimerkiksi analysoijan kannalta, että aineistoa voidaan poistaa prosessista koska hyvänsä käyttäjän/rekisteröidyn vedossa perusoikeutensa poistaa tieto järjestelmästä.

Yhtä kohtuutonta olisi yksityisen käyttäjän kannalta, että hänen johonkin systeemiin luovuttamansa tai hänestä kerätty personal data olisi henkilöitä toisten liiketoiminnan raaka-ainetta, ainakaan ilman nimenomaista lupaa.

Nimenomaisen luvan kerääminen vaikkapa "vain" sadolta tuhansilta käyttäjiltä tällaiseen tarkoitukseen ei enää ole tarkoituksenmukaista, jos koko toiminnan tarkoituksena on hyödyntää dataa

tehokkaasti. Ja kun datasubjektia on miljoonia, lupien kerääminen ja varmistaminen olisi huomattava kustannus- ja hallintarasite.

Jos taas kyseessä on anonymisoitu data, jota ei enää voida yhdistää yksittäiseen käyttäjään, tätä ongelmia ei ole. Kyseessä ei ole personal data/henkilötieto, joten sellainen data ei ole enää tietosuojalainsäädännön piirissä. Anonymisoitua dataa voi siis vapaasti käyttää jo tänään – ja huomenna.

Anonymisoinnin riittävä taso ja menetelmät ovat parhailiaan määriteltävänä uudessa tietosuoja-asetuksessa ja sen implementoinnissa. Kuten sanottu, jos anonymisointi ei ole riittävää, on tieto edelleen henkilötietoa ja asetuksen piirissä. On kaikkien etu, että anonymisoinnin edellytykset määritellään yksiselitteisesti, sillä rajanvedon seuraukset ovat osapuolten kannalta kohtalokkaita. Ei ole olemassa mitään välikategoriaa, jossa henkilötietoa voitaisiin käyttää kevyemmin perustein.

Yhteenvetona voidaan sanoa, että mitään esteitä ei ole käyttäjä huolellisesti anonymisoidua dataa analysoinnin tai johtopäätösten raaka-aineena. Sen sijaan on vaikea ymmärtää, miten käytännössä pystytettiin millään tavoin kannustamaan ”yritysten ja organisaatioiden kehityskulkua, jossa tietosuoja tukee innovatiivista palvelukehitystä ihmiskeskeistä datan hallinnan mallia kehittämällä” (sivu 3.)

Tietosuoja on suoraviivainen perusoikeusvaatimus, ja kirjittäen voisi sanoa, että muu kehitys joko tukee tai tuhoaa sitä. ”Ihmiskeskeinen datan hallinta” voi tarkoittaa vain tietosuojalainsäädännön mukaista käyttäjän suojaa, jossa käyttäjä päättää, antaako luvan vai ei. Jos lupaa tai legitimitteettiperustetta ei ole, käyttö on luvaton tai lainvastainen.

Uusi tietosuoja-asetus vain kirkastaa tätä lähestymistapaa ja rikkomusten seurauksien sanktiot ovat suurempia kuin koskaan Euroopan historiallisissa tapauksissa. Joka tapauksessa kaikissa esityksissä, joissa puhutaan ”datan” käytöstä, olisi hyvä selvittää, onko kyse henkilötiedosta vai ei.

2. Kun laillisesti saatavilla olevaa dataa on analysoitu, jollakin on omistusoikeus analyysiin loppupäätelmisiin.

Keskustelu muistuttaa paljon aiemmin käytä keskustelua tietokantojen (”database”) tekijänoikeuksista. Perinteisesti Euroopassa on suojattu keksinnöllisyyttä tai uutuuksia tietokantojen (”database”) perusteena. Tietokantojen osalta päädettiin aikanaan kuitenkin suojaamaan investointeja innovaatioiden sijasta. Tietokannossa oli kysymys uudesta tavasta yhdistellä saatavilla olevaa dataa (TV-ohjelmat, säätiedot, liikennot, asiakkaat), vaikka sisältö oli jo ollut kaikkien saatavilla toisessa muodossa. Tietokantojen muodostaminen vaati investointeja sekä koneisiin, teknologiaan että työntekijöihin ja sen vuoksi lopputulos oli taloudellisesti arvokas. Katsottiin, että kopioidulla muoto saatiin oikeudellista etua verrattuna yritykseen, joka oli joutunut mainitut investoinnit tekemään luodakseen luettelon tai tietokannan. Tämän vuoksi vaatimus alkuperäisyydestä tai omaperäisyydestä sivuutettiin ja suojaa annettiin raäälle työntekijöille.

Mikäli halutaan kannustaa yrityksiä dataperusteiseen sovellus- ja palvelukehitykseen, tulee varhaisessa vaiheessa selvittää, kuka saa suojaa ja missä tilanteissa esimerkiksi kopiointia tai kaupallista käyttöä vastaan. Toisaalta on tunnusmerkittävä, että on haastavaa suojata samassa ympäristössä aineiston avoimuutta ja omistajan/prosessoinnin investointeja.

Muita huomioita:

Lisäksi Rovio haluaisi painottaa, että nykyinen teknologinen ympäristö on valittavan pirstoutunut. Vaatimus itseä koskevan datan siirtämisestä on vaikeasti toteutettavissa täydellisesti. Mikäli tieto on standardisoidussa muodossa (esim kuvien .jpg-file muoto), siirtäminen ei aiheuta sellaisia ongelmia kuin tieto, joka on ko palveluntarjoajan itse kehittämässä muodossa ja toimii vain palveluntarjoajan toimintaympäristössä.

Käsitteäksemme Yhdysvaltojen etumatkaa selittää osaltaan se, että Yhdysvalloissa katsotaan yrityksen voivan omistaa keräämäänsä datan. Useissa sopimuspohtijissa on kohta, joka on otikoitu "ownership of data". Amerikkalaiset yritykset ovat yleensä hämmästyneitä, kun kuulevat eurooppalaisella kuluttajalla olevan oikeuden vaatia hyvänsä tietojensa korjaamista tai poistamista kokonaan. Yhdysvaltalaisilla yrityksillä on siis ilmeisesti ollut mahdollisuus hyödyntää henkilötietoja omassa liiketoiminnassaan kuin mitä tahansa raaka-ainetta ja kehittää omia tuotteitaan huolehtimatta eurooppalaisesta tietoturvasta.

EU-tason kehityshankkeista mainittakoon, että Rovio on osallisena kahdessa konsortiossa, joista kumpikin koskee datan käsitteilyä.

Espossa helmikuun 15 päivänä 2016

ROVIO ENTERTAINMENT OY

Leena Kuusniemi

Senior Legal Counsel